

Demenssjukdom/Kognitiv sjukdom

Brukarråd 221121

Demens diagnoskriterier DSMV o ICD10

- Sänkt kognitiv förmåga jämfört med tidigare nivå
- Nedsättning inom en eller flera kognitiva domäner
- Påverkan på funktion i vardagen
- Bestående över tid, minst sex månader
- Successiv försämring
- Ej beroende på något annat –uteslutningsdiagnos
- Klinisk diagnos

Kognitiva domäner

- Inlärning och minne
- Snabbhet och uppmärksamhet
- Språk
- Praktisk-visuell förmåga
- Exekutiv förmåga
- Social förmåga

Risikfaktorer för demens

- Hög ålder
- Apo E4
- Hypertoni, diabetes, höga blodfetter
- Rökning, alkohol
- Ärftlighet
- Övervikt i medelåldern
- Depressioner
- Låg utbildning

Friskfaktorer

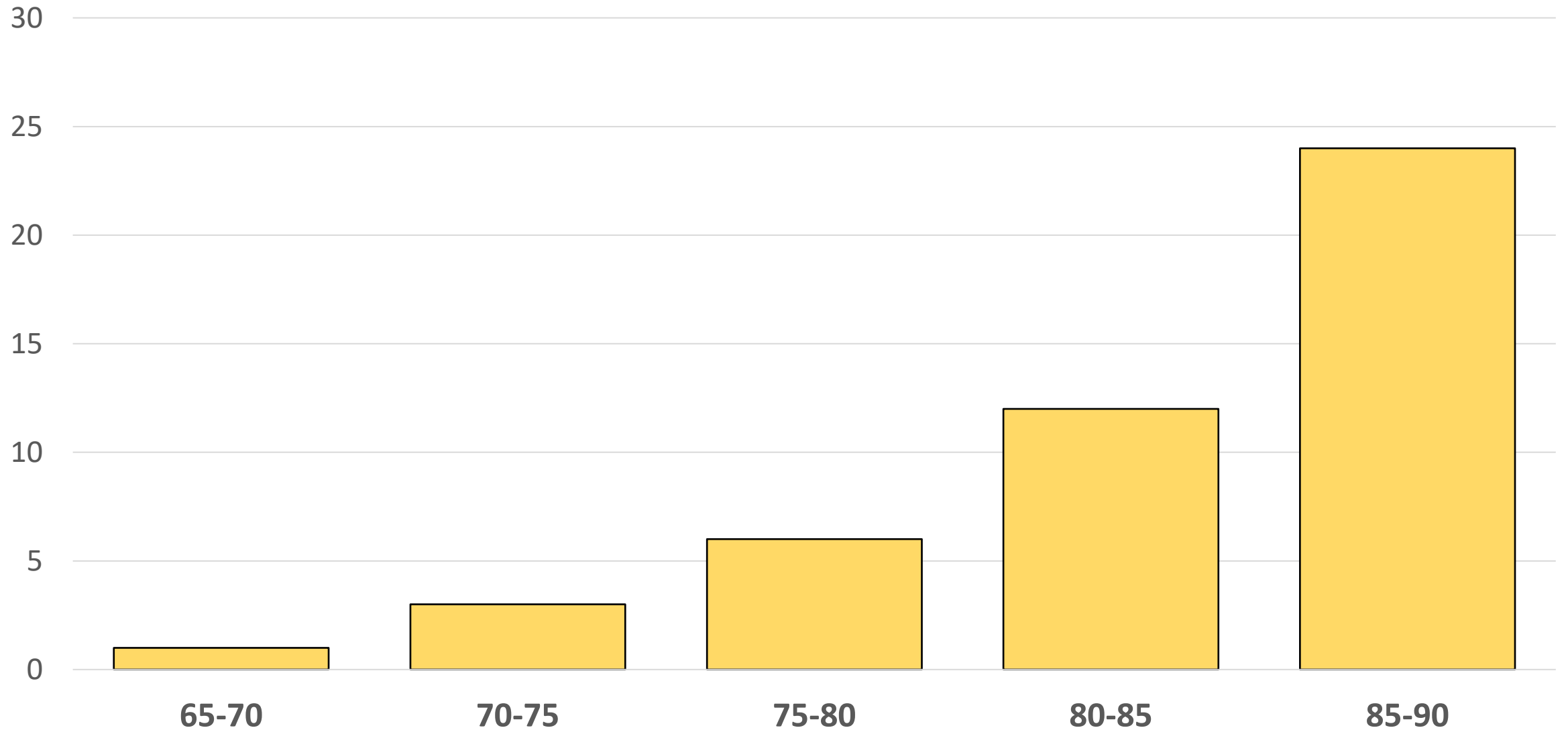
- Fysisk aktivitet
- Välreglerat blodtryck, blodsocker och blodfetter.
- Social livsstil
- Hög utbildning
- Varierad kost (kost som är bra för hjärta/kärl)

Epidemiologi - demenssjukdom

- Folksjukdom 1.5 - 2% av befolkningen
- 130 000 - 150 000 i Sverige lever med demenssjukdom
- 20 000 – 25 000 insjuknar /år i Sverige
- C 4000 insjuknar i VGR/år

- 47 miljoner i världen sjuka
- Demensinsjuknande skjuts upp i ålder (Sverige)
- Antal personer med demenssjukdom kommer ändå att öka, p g a ökad livslängd

Förekomst av demens i olika åldersgrupper (%)

Demensutredning

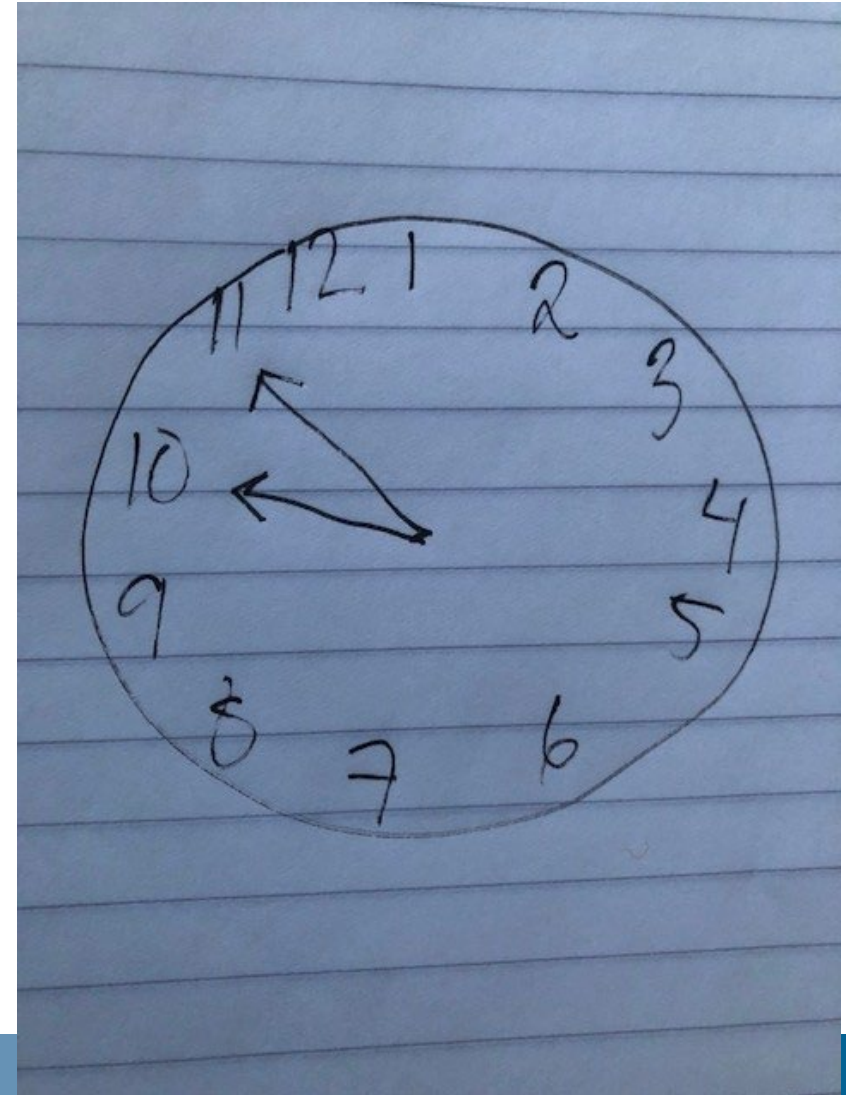
- Utesluta andra orsaker (Behandlingsbara?)
- Fastställa demenssjukdom
- Fastställa demenstyp
- Bedöma funktionsnedsättning och hjälpbehov

Demensutredning

- Anamnes av patient och närstående
- Minnestest (MMSE, klocktest)
- Blodprover
- Kroppsundersökning
- Psykiskt status
- Alkohol/droganamnes
- Hjärnavbildning (Datortomografi)
- Arbetsterapeutbedömning (ADL, IADL)

Nedsatt kognitiv funktion

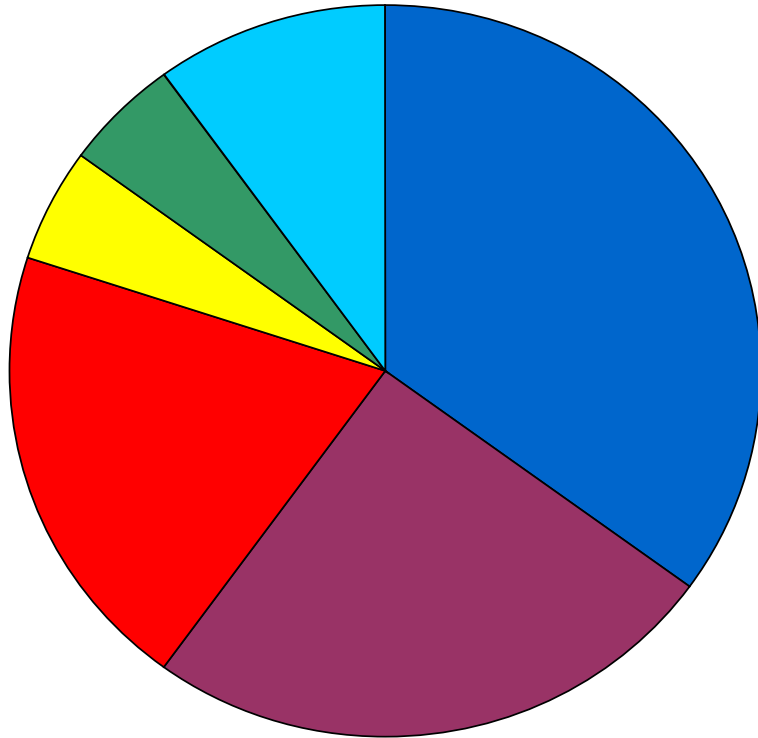
– många olika möjliga orsaker och samband

- Demenssjukdomar
- Depression
- Övrig psykiatri t.ex. psykossjd.
- Långvarigt alkoholmissbruk
- ADHD
- Bristtillstånd
- Cancer
- Epilepsi
- Diabetes
- Fatigue/ ME/CFS
- Hjärntumör

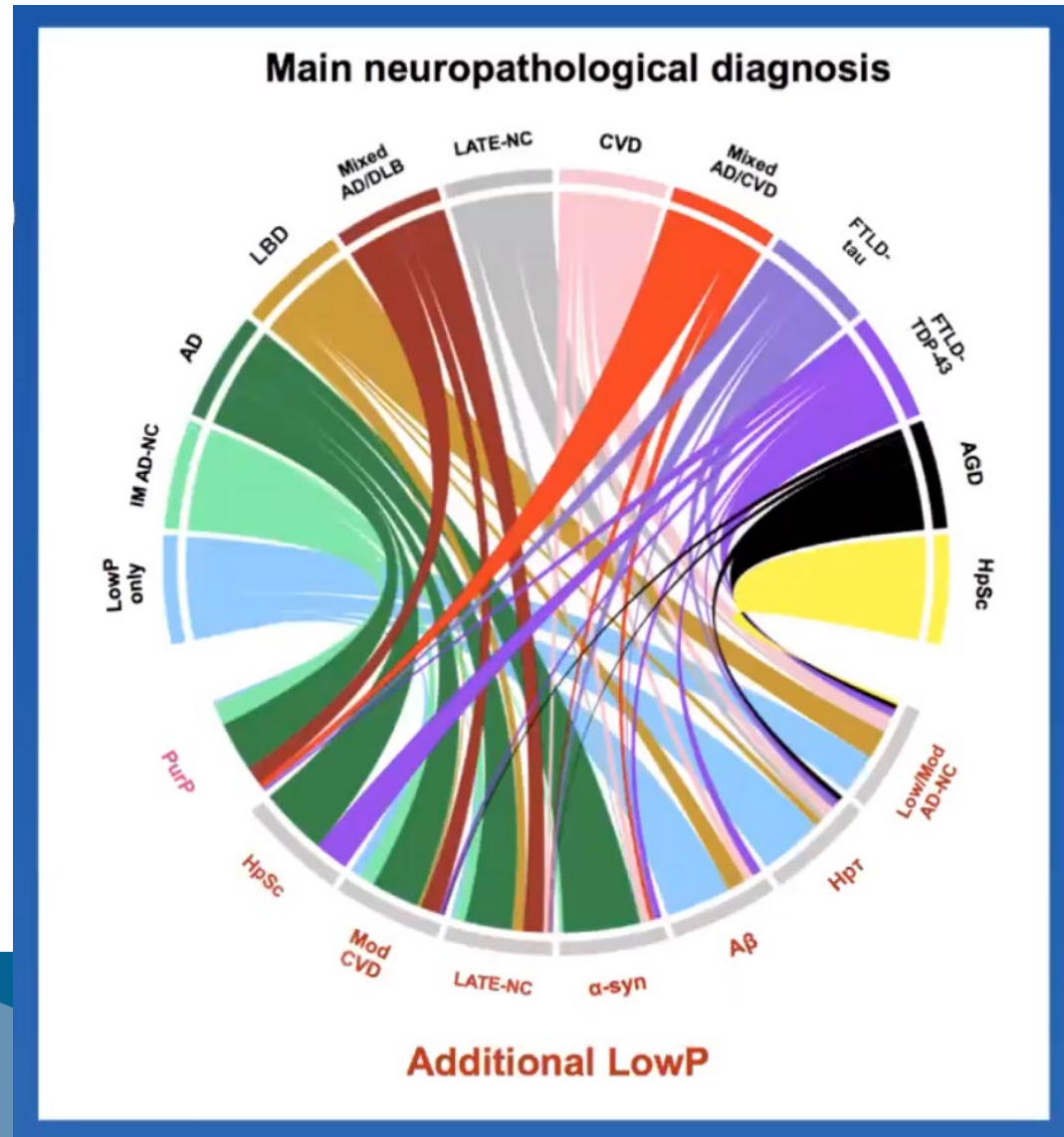
- Parkinsons sjukdom
- Medfödd pga skada eller sjukdom
- Medicinering
- Multipel Skleros
- Skalltrauma
- Stressyndrom/utmattning
- Stroke
- Sömnapné/sömnproblem
- Toxisk exponering
- Hjärtsvikt
- HIV/AIDS

Demenstyper - fördelning

- alzheimers sjd (AD)
- blanddemens (AD+VaD)
- vaskulär demens (VaD)
- pannlobsdemens (FTD)
- parkinsondemens (PPD)
- lewybody demens (DLB)

Ofta flera patologier samtidigt-särskilt hos äldre

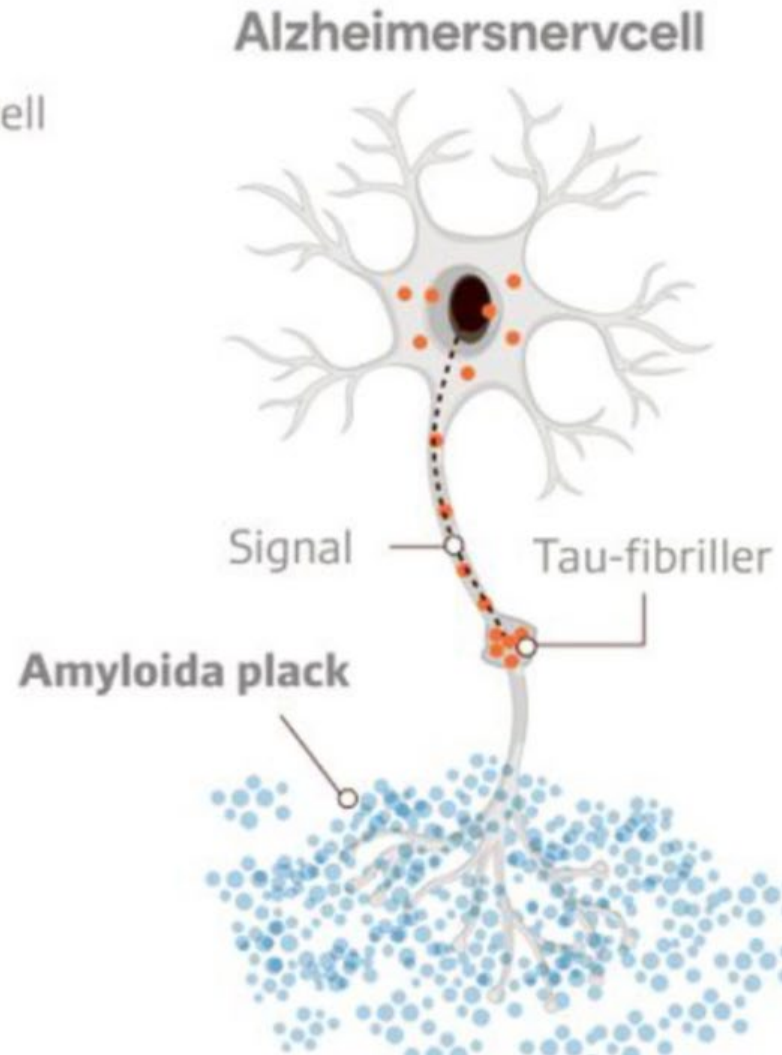
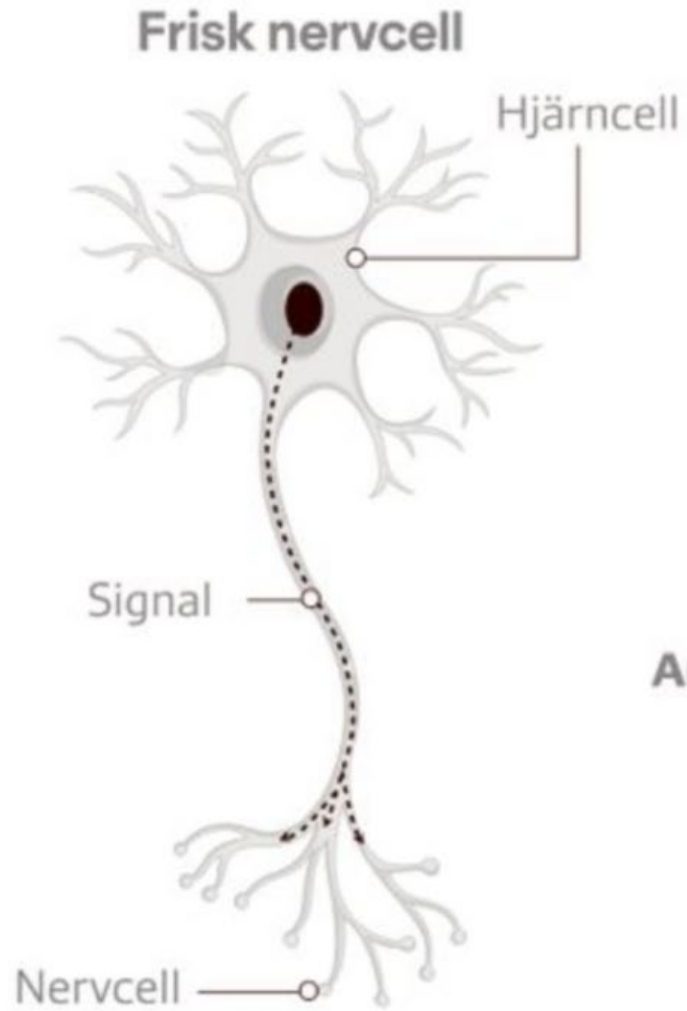

Andra demenssjukdomar

- NPH
- Parkinson plus (MSA, CBD, PSP)
- Huntingtons sjukdom
- Creutzfeldt Jacobs sjukdom
- Wernicke-Korsakoff
- Alkoholdemens
- Sekundära demenssjukdomar (hjärnskada, strålning...)

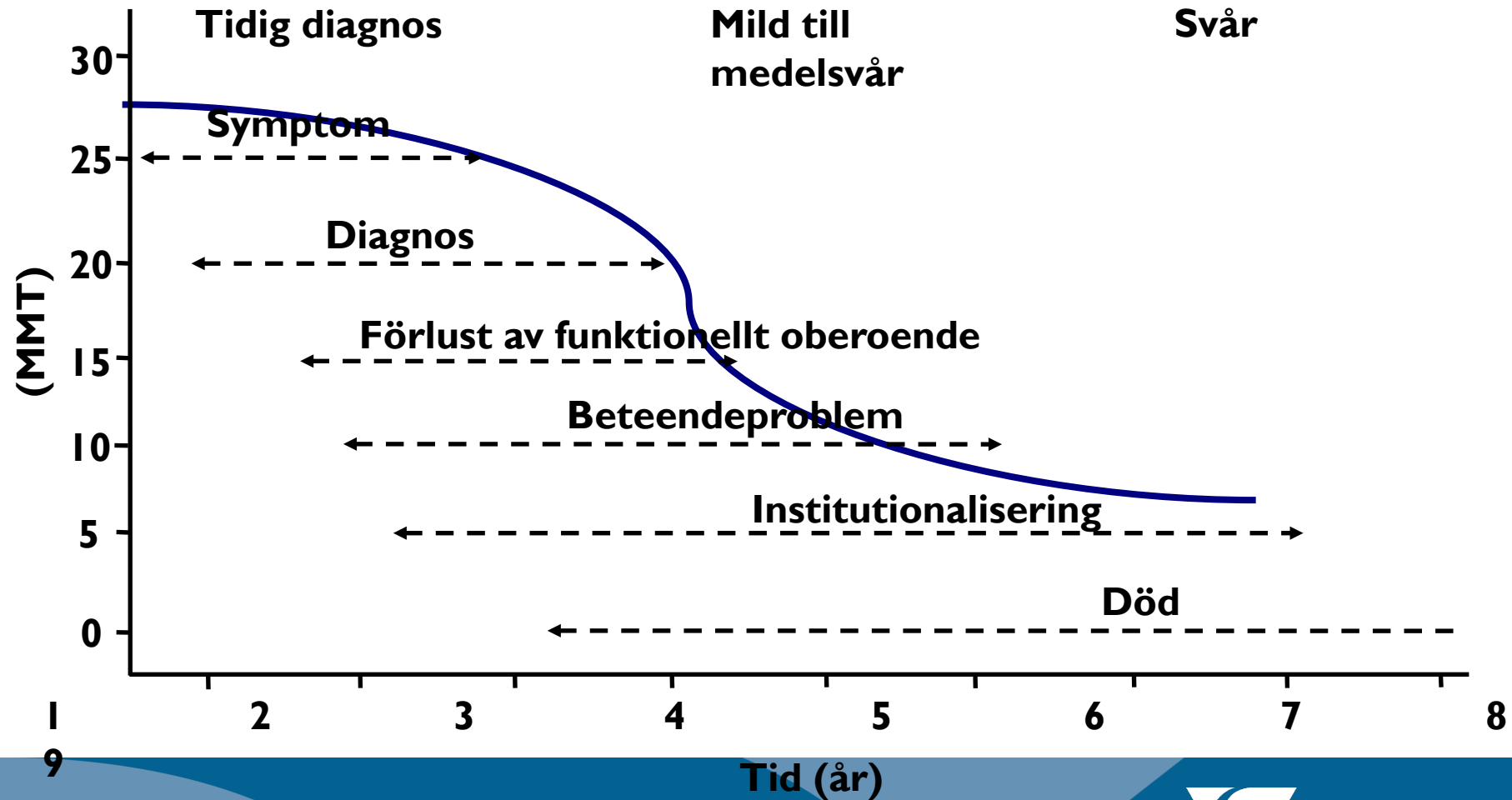
Alzheimers sjukdom

Alzheimers sjukdom

- Smygande debut
- Framförallt minnesproblem (korttidsminne)
- Hitta ord/namn
- Orientera sig i omgivning, praktisk förmåga
- Personlighet väl bevarad men kan tappa lite omdöme och insikt
- Inga neurologiska symtom i tidigt skede
- Viktnedgång vanligt
- Biomarkörer

Naturalförlopp Alzheimers sjukdom

9

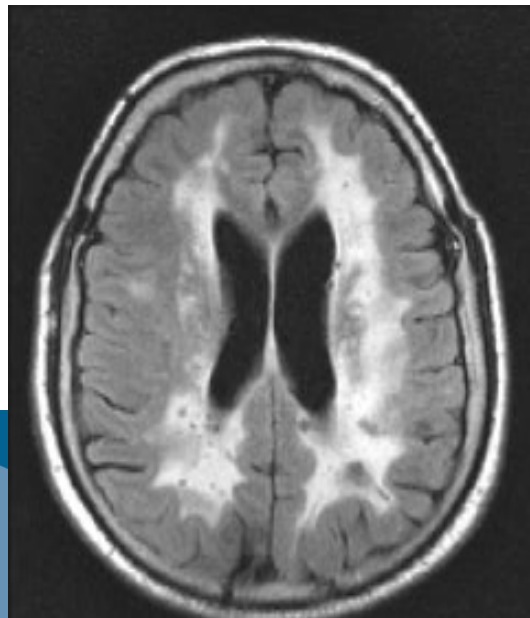
Tid (år)

Vaskulär demens

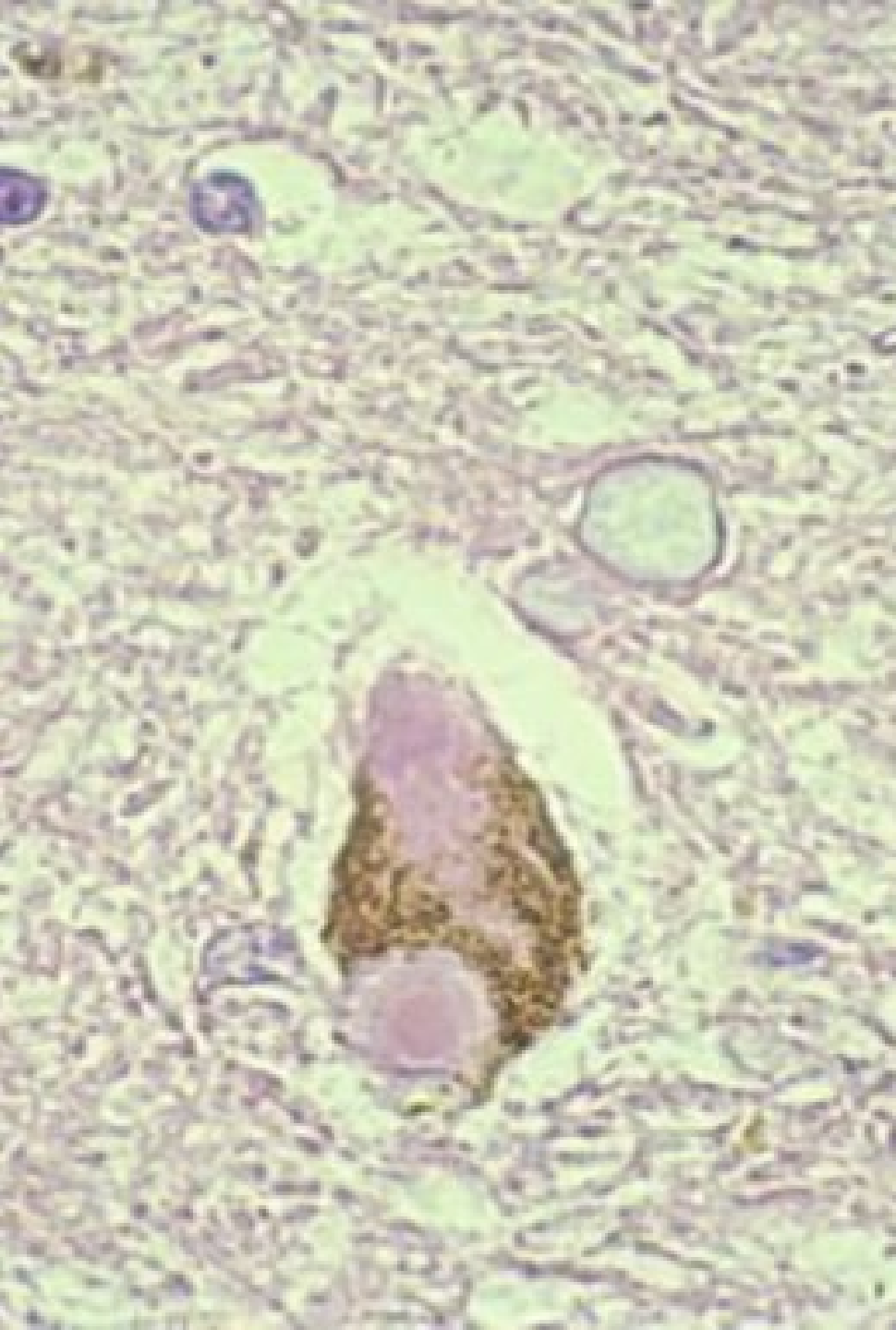
Småkärlssjuka

- Smygande debut o progress.
- Apati, mental förlångsamning, stresskänslig och nedsatt motorik
- Vaskulära riskfaktorer- högt blodtryck, högt blodsocker, höga blodfetter, rökning
- CT/MR - **Utbredda** vitsubstansförändringar

Post stroke demens

- Tidsmässig debut samband med stroke-kvarstående kognitiva problem
- Skadans plats påverkar symtomatologin
- Neurologiska symptom, afasi, gångrubbning
- Lindrig/sen minnesstörning
- Depressivitet, passivitet och affektinkontinens vanligt
- Vaskulära förändringar på CT/MR

Lewy body demens – Kognitiv nedsättning + något/några av 4 kärntecken

1. Växlande klarhet/uppmärksamhet/vakenhet (perioder med förvirring, mycket trött, sover >2 timmar på dagen)
2. Återkommande synhallucinationer(brukar vara välformade och detaljerade, människor utan ansikten, dubletter av maken/makan, ofta finns insikt)
3. REM sömn störning (livlig drömsömn- kan komma tidigt).
4. Minst ett parkinsonsymtom (långsamt rörelsemönster, darrningar, stelhet)

Lewybodydemens- övriga symtom

- Minnet inte så påverkat i början. Nedsatt uppmärksamhet.
- Visuospacial störning tidigt (avståndsbedömning, vända saker rätt)
- Blodtrycksfall
- Förstoppning
- Andra hallucinationer och vanföreställningar
- Depression
- Nedsatt balans, upprepade fall
- Känslighet för vissa läkemedel

Frontotemporal demens

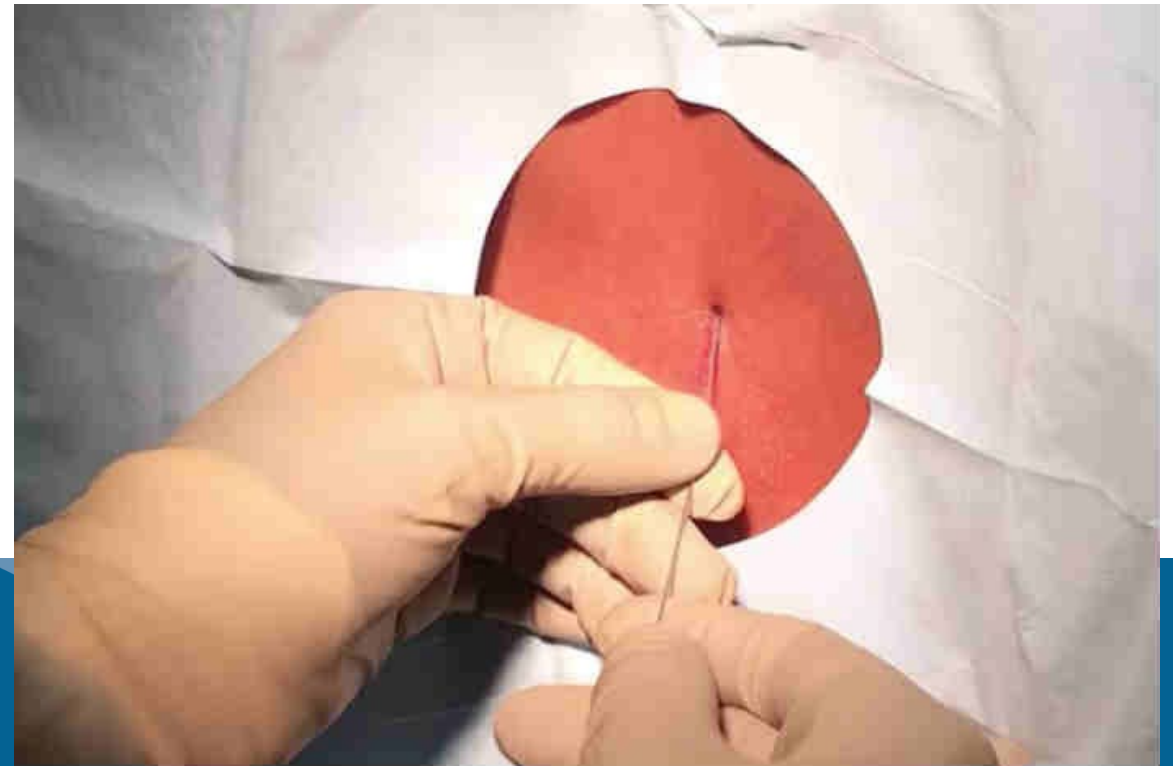
- Kan drabba relativt unga personer. Oftare ärftlig.
- Ibland språklig påverkan. Kan finnas tillsammans med ALS.
- Personlighetsförändring
- Apati, ointresse, initiativlös, svårt att planera.
- Förändrat beteende. Släpper hämningar. Impulsiv.
- Oralt beteende. Äter mycket, sötsug, stoppar saker i munnen.
- Rialer, tvångsmässighet, "besatt av olika ideer", upprepar samma aktivitet,

I vissa fall aktuellt med utvidgad utredning

- Basal utredning kan ej ge svar på frågan
  - Yngre personer, ffa yrkesarbetande
  - Misstanke om ovanlig demenssjukdom
  - Annan komplicerande faktor som försvårar utredning
  - Second opinion
-
- C 15% får diagnos efter utvidgad utredning i VGR
  - Finns i Kungälv, Uddevalla, Skövde, Mölndal

Specialistutredning kan innehålla:

- Inledande anamnes och minnestestning. MMSE, MOCA, RUDAS, SDMT,
- Labprover inkl B-Peth. Audit.
- Frågeformulär till patient och närstående om symtom och funktion i vardagen samt välbefinnande.
- Läkareundersökning
- Neuropsykologisk undersökning
- Arbetsterapeutbedömning
- MR-hjärna
- Lumbalpunktion
- FDG-PET/ DAT-Scan
- Genetisk testning

Efter diagnos

- Information om diagnos muntlig och skriftlig. Planerad uppföljning.
- Läkemedelsinsättning om lämpligt
- Information om hjälpmedel
- Information om stöd via kommun, hjälp etablera kontakt
- Information om framtidsfullmakt, god man
- Nödvändig tandvård
- Bilkörning/färdtjänst
- Närståendestöd kommun, mottagning, föreningar

Läkemedel

Acetylkolinesterashämmare	Sätts in vid Alzheimers sjukdom i tidigt skede Trappas upp under 1-2 månader
Donepezil	Tablett 1x1. 5mg, 10mg
Rivastigmin	Kapsel 1x2. 1,5mg, 3mg, 4,5mg, 6mg. Plåster 1x1 4,6 mg/24h 9,5mg/24h 13,3mg/24h. Lösning 2mg/ml
Galantamin	Depotkapsel 1x1. 8mg, 16mg, 24mg. Oral lösning 4mg/ml. Mixtur
NMDA-receptorantagonist	Sätts in i senare skede av Alzheimers sjukdom
Memantine	Tablett x1. 10mg, 20 mg.

Viktigt-gott omhändertagande, stöd, uppföljning.

- Fast kontaktperson
- Uppföljning
- Behövs hjälp i vardagen? Exv hjälp med läkemedel eller måltider?
- Samtalsgrupp? Utbildning?
- Anhörigstöd? Avlastning?
- Behövs hjälp med ekonomin eller kontakt med myndigheter?
- Dagverksamhet? Särskilt boende?
- LSS-insatser för yngre

Körkort och vapen

- Demensdiagnos i princip hinder
- Lindrig demens utgör undantag. (Grov regel MMSE 24, klarar klocktest)
- Omdöme
- Följs minst 1 gång per år
- Rehabiliterer gör tester
- Mobilitetscenter
- Överenskommelse/Transportstyrelsen/närstående
- Vapen- polisen ska informeras om det finns medicinska hinder att inneha vapen

Framtidsfullmakt

FRAMTIDSFULLMAKT – enligt lag (2017:310) om framtidsfullmakter

Fullmaktsgivare

Namn		Personnummer
Adress	Postnummer, ort	Telefon

Fullmaktshavare

Namn		Personnummer
Adress	Postnummer, ort	Telefon

Framtidsfullmaktens omfattning

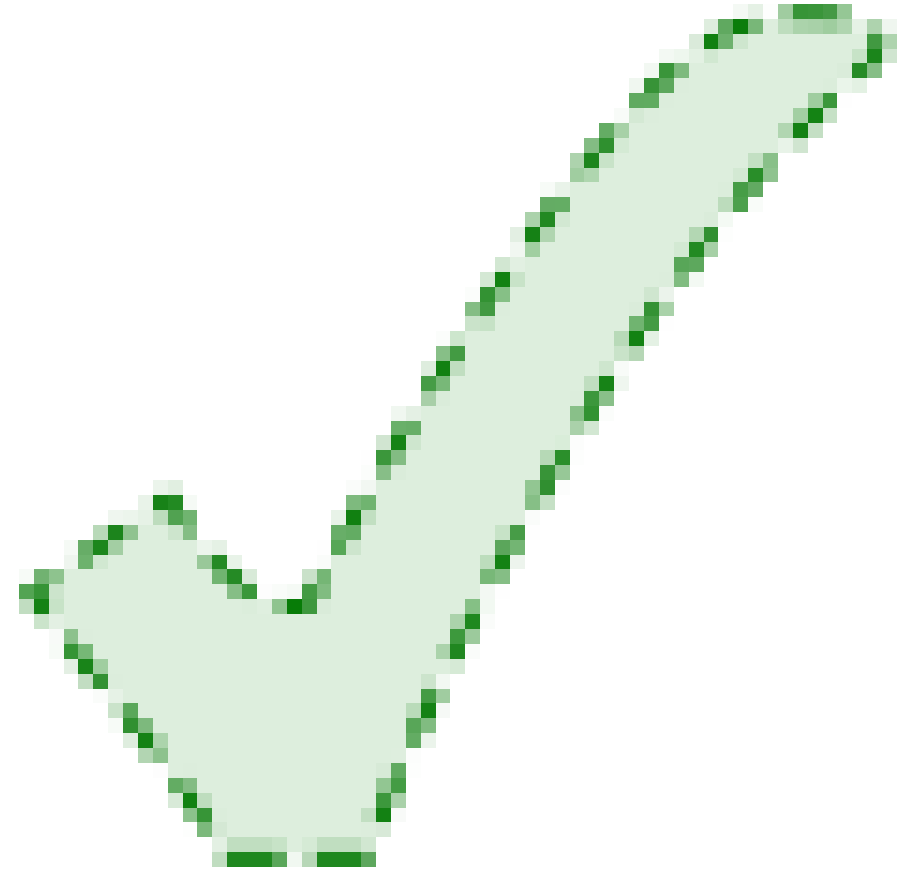
- Härmed lämnar jag fullmakt till ovan angivna person att självständigt och oinskränkt förvalta och företräda samtliga mina ekonomiska och personliga angelägenheter efter den framtida tidpunkt då jag inte längre är förmögen att fatta egna beslut. Fullmaktshavaren får på mina vägnar förhandla med myndigheter, privatpersoner och företag, ingå avtal, kvittera och uppbära medel samt vidta alla åtgärder och handlingar vilka jag med laga verkan kunde företa så länge jag var beslutsförmögen.
- Härmed lämnar jag fullmakt till ovan angivna person att självständigt och oinskränkt förvalta och företräda följande av mina ekonomiska och personliga angelägenheter efter den framtida tidpunkt då jag inte längre är förmögen att fatta egna beslut:
- _____
- _____
- _____
- Framtidsfullmakten omfattar även rätt för fullmaktshavaren att försälja min fastighet/-er och/eller bostadsrätt/-er samt kvittera och uppbära köpeskillingen.

Ersättare och granskare

- Om fullmaktshavaren avlider eller av annan anledning får förhinder att utföra sitt uppdrag övergår framtidsfullmaktsuppdraget till _____ (namn, pnr)
- Jag utser _____ till granskare av fullmaktsuppdraget (namn, pnr)
- Granskaren har rätt att återkalla framtidsfullmakten.
  - Granskaren har inte rätt att återkalla framtidsfullmakten.

Riktlinjer och rutiner

- Nationella riktlinjer
- Sammanhållet vårdförlopp
- RMR demens utredning och uppföljning
- RMR demens läkemedel

Regional medicinsk riktlinje-Demenssjukdom utredning och uppföljning.

REGIONAL MEDICINSK RIKTLINJE

Demenssjukdom, utredning och uppföljning

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Fastställt av Hälso- och sjukvårdsdirektören (HS 2017-00625) 2019-12-01 giltig till december 2021
Reviderad av regionalt programområde för Psykiisk hälsa

Syfte
Den uppdaterade riktlinjen anger hur basal utredning samt utvidgad utredning vid misstänkt demenssjukdom ska genomföras och hur patienten ska följas upp, i enlighet med [Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom](#).

Förändringar sedan föregående version
Vissa förtydliganden om mårhälsa och körfkort. I övrigt endast redaktionella förändringar.

Bakgrund
Demenssjukdomar är progressiva tillstånd som leder till omfattande organisk hjärnskada med successivt tilltagande funktionsnedsättning som på sikt leder till döden.
Uppskattningsvis har 23 000 personer i Västra Götaland en demenssjukdom och ca 4000 personer insjuknar varje år. Risken att drabbas av en demenssjukdom ökar med stigande ålder. I takt med att befolkningen blir allt äldre väntas antalet insjuknade öka.
Minnesnedsättning finns oftast mer eller mindre uttalat. Utöver detta drabbas flera kognitiva domäner, som snabbhet och uppmärksamhet, språkförmåga (förmåga att uttrycka sig och/eller förmåga att förstå språket), visuospatiala funktioner, exekutiva funktioner och omdömesförmåga.

Etiska aspekter
Tillståndet kräver att patientens autonomi nogt beaktas vid en viss åtgärd. Personer med demenssjukdom eller andra typer av kognitiva funktionsnedsättningar kan ha kommunikationsvårigheter men kan genom sina reaktioner visa hur de upplever en viss åtgärd. Detta får i sådana fall vara vägledande för ställningstagandet om samtycke föreligger eller inte. Det är viktigt att betona att även om en person har en demenssjukdom så innebär det inte nödvändigtvis en bristande beslutsförmåga hos denne.

Utredning/behandlingsindikation/diagnos

Diagnos och klassifikation

Diagnosområden	ICD 10SE
Minnesstörning UNS är främst en utredningsdiagnos	R41.3
Alzheimer sjukdom, tidig debut	F00.0, G30.0
Alzheimer sjukdom, sen debut	F00.1, G30.1
Alzheimer sjukdom, med cerebrovaskulär skada	F00.2A, G30.8A
Alkoholdemens	F10.7A
Demens vid Parkinsons sjukdom	F02.3, G20
Demens UNS	F03.9
Frontotemporallob demens	F02.0, G31.0
Konfusion med demens	F05.1
Lewy body demens	F02.8, G31.8A
Lindrig kognitiv störning	F06.7
Subkortikal vaskulär demens	F01.2
Vaskulär demens UNS	F01.9

Dubbelkodning med F- och G-kod görs för att ange manifestation/lokalisering samt etiologi.

Ett standardiserat insatsförlopp vid demens

Ett standardiserat insatsförlopp vid demenssjukdom

- en modell för mångprofessionell samverkan
för personcenterad vård och omsorg vid
demenssjukdom

Ev kommande läkemedel. Läkemedelsstudier.

Flera antikroppar mot Betaamyloid i Fas 3 studier. Flera läkemedelsstudier igång i VGR.

Aducanumab- Godkänt i USA juni-21. Avslogs av EMA. Fortsatta studier pågår.

Lecanemab- "Svensk" antikropp. Pågående studier. Ej godkänt. Visade lovande resultat enl pressrelease september -22

Gantenerumab- nedslående resultat nov -22

Samverkan

- Minnesmottagning SU har patienter från 14 kommuner inkl storgöteborg med olika stadsområden.
- Remisser/samverkan med 126 olika vårdcentraler
- Olika organiserat med demenssköterskor, demensteam, äldresköterska... Finns mycket bra verksamhet men svårt att få överblick och hitta rätt person.
- Projekt med SU/stadsdel centrum/primärvård centrum- förslag till förbättringar.
- Biståndsbedömare, anhörigstöd, SAMSA, SIP
- Demensnätverk
- Kunskapsutbyte gm "randningar", föreläsningar
- Regionalt arbete RPT kognitiv svikt för att ge mer samsyn